

Talouden tasapainottamisohjelman käynnistäminen

Khall 12.06.2023 § 173

Valmistelija: konsernipalvelujohtaja Vesa Urtti, p. 0400 447 383

Kuntalain 110 §:n mukaan ”Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Taloussuunnitelman tasapainossa voidaan ottaa huomioon talousarvion laadintavuoden taseeseen kertyväksi arvioitu ylijäämä. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määrääjassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä.” Taloussuunnitelmavuosien ennusteet ovat raskaasti alijäämäisiä ja talouden tasapainon saavuttaminen lainmukaisessa ajassa näyttää erittäin vaikealta.

Jämsän kaupungin terveeseen talouteen tähtäävä valmistelu tulee siten aloittaa välittömästi. Talousarviovuoden mahdollista alijäämän syntymistä lähdetään ehkäisemään määrärahojen käytön harkinnalla (kustannustason jäädytys) ja päivittäisen työn taloudellisuutta korostavalla toiminnalla. Tämän lisäksi tulee tarkastella tase-erien tarjoamat mahdollisuudet.

Henkilöstökustannusten syntymistä hillitään tarkastelemalla rekrytointitarvetta ja tehtäväjärjestelyjen mahdollisuutta jokaisen eläköityvän/ poistuvan henkilön osalta. Tämän lisäksi jokaisen hankinnan ja kulun tarpeellisuutta arvioidaan kriittisesti siten, että kaikki ”ei-pakollinen” jäädytetään.

Kunta-alan yleisen virka- ja työehtosopimuksen ja opetushenkilöstön virka- ja työehtosopimuksen mukaiset palkankorotusvaikutukset alkavat näkymään voimakkaasti kesäkuusta lähtien. Sopimusten kustannusvaikutus vuodelle 2023 on 4,85 %. Alkuperäiseen talousarvioon on varattu 2,5 %:n palkankorotusvaikutus. Valtuuston 29.5. hyväksymään lisätalousarvioon varattiin 2,35 %:n (800 000 eur) palkankorotusvaikutus. Tämä ja muut lisätalousarvion erät vetivät talousarvionvuoden tuloksen alijäämäiseksi -826 245 euroon.

Talouden tilannetta seurataan kaupunginhallituksessa, lautakunnissa ja toimialojen sekä tulosalueiden johtoryhmissä erityisen tarkasti niin, että se on jokaisen kokouksen asialistalla.

Tasapainottamisohjelman valmistelun käynnistämällä velvoitetaan toimialoja hakemaan muutosta kustannuskehitykseen tai tuottokertymään jo vuodelle 2023.

Toimivalta, johon päätös perustuu:
Kuntalaki § 110

Ehdotus

vs. kaupunginjohtaja

Kaupunginhallitus päättää

- 1) käynnistää talouden tasapainottamisohjelman valmistelun.
- 2) valtuuttaa talouspalvelut laatimaan yhdessä kaupungin viestinnän kanssa kustannustietoisuuden ohjeistuksen.

Päätös

Ehdotus hyväksyttiin.

Khall 11.09.2023 § 217
1596/02.02.02/2023

Valmistelija: konsernipalvelujohtaja Vesa Urtti, p. 0400 447 383

Talouden tasapainotussuunnitelman laadinta on edennyt suunnitelman mukaisesti. Kustannustietoisuuden ohjeistuksessa pureudutaan epäsuorien kustannusten hallintaan ja minimointiin sekä oikeiden toimintatapojen löytämiseen.

Talouden tasapainottaminen vaatii kaikkien toimintojen sopeuttamista tulevaan palvelutasoon ja väestörakenteeseen. Sopeutusehdotukset koskevat niin luottamustoimielimiä, hallintoa, tukipalveluita kuin toimialoja. Henkilöstösuunnittelussa noudatetaan seuraavaa ohjeistusta:

- määräaikaisten työ- ja virkasuhteiden osalta noudatetaan korostunutta harkintaa.
- eläke- ja muu poistuma hyödynnetään täysimääräisesti ennakoiden ja tehtävät priorisoidaan sekä järjestellään sisäisesti
- henkilöstömäärä sopeutetaan väestörakenteeseen ja palvelutuotantoon
- sisäisiä siirtoja ja uudelleensijoitteluja mikäli jokin toiminta kokonaan lakkautetaan
- työhyvinvointia, johtamista, esimiestyötä ja osaamista kehitetään
- uusia tuottavuutta lisääviä toimintatapoja otetaan käyttöön, mm. digitalisaation hyödyntäminen

Talouden kokonaiskuva heikkenee edelleen

Tuoreimmat veroennustiedot vuodelle 2023 näyttävät 1,4 miljoonaa euroa heikommilta kuin talousarvion mukaiset budjetoidut erät. Tämän lisäksi budjetoimattomia SOTE-luottotappioita kirjattiin kuluksi 0,3 miljoonan euron edestä ja Kevan tasausmaksuun on tulossa 0,15 miljoonan euron lisämaksu. Heinäkuun lopun tilanteessa kumulatiiviset toimintakulut alittivat talousarvion 1,7 miljoonalla eurolla. Vesilaitoksen tulos heinäkuun lopussa näytti 0,4 miljoonaa euroa alijäämäiseltä. Näiden tietojen valossa tilikauden 2023 tulos liikkuu -0,2 ja -2,7 miljoonan välillä.

Valtiovarainministeriö julkaisi uudet valtionosuuslaskelmat kuntien SOTEPE-siirtolaskelmien valmistuttua. Valtionosuuslaskelmat eivät vielä ole lopullisia, mutta todennäisesti jo hyvin lähellä toteutuvaa valtionosuustasoa. Jämsän kaupungin valtionosuuksien ennuste laski 2,7 miljoonasta eurosta vajaaseen 1,8 miljoonaan euroon. Samaan aikaan vastaavan kokoiset kaupungit saavat valtionosuuksia seuraavasti: Laukaa

15,6 Meur, Muurame 12,6 Meur ja Äänekoski 10,1 Meur. Toisaalta Haminan valtionosuudet ovat miinuksella 3,1 miljoonaa euroa.

Hallituksen tavoitteena on uudistaa peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmä hallitusohjelman linjausten mukaisesti sekä lisätä järjestelmän ymmärrettävyyttä ja läpinäkyvyyttä. Kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia peruspalvelujen järjestämisessä. Uudistuksen tavoitteena on varmistaa eri kokoisten kuntien edellytykset järjestää lakisääteiset peruspalvelut kaikkialla Suomessa, ottaa huomioon muuttotappiokuntien tarpeet ja eri alueiden demografinen kehitys sekä vahvistaa kasvavien kuntien ja kaupunkien edellytyksiä investoida kasvuun ja hoitaa sosiaalisia ongelmia. Uudistuneen järjestelmän on tarkoitus tulla voimaan vuonna 2026.

Hyvinvointialueet ovat olleet toiminnassa jo reilun kahdeksan kuukautta, mutta sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen taloudellinen merkitys yksittäisen kunnan talouteen alkaa selviämään vasta nyt, kun soten siirtolaskelmat valmistuvat. Muutokset ovat osin kohtuuttomat, yhteensä 47 kuntaa menettää valtionosuuksia enemmän kuin 200 euroa asukasta kohti. Jämsän tilannetta vaikeuttaa taseessa oleva alijäämä, sen kattamisvelvollisuus ja suunnitelmakauden rahoituksen romahtaminen. Konsernitaseessa ei ole puskureita heikompia vuosia varten, poislukien konsernirahasto, n. 6,9 Meur. Talouden tasapaino edellyttää yhteensä noin 24-26 Meur sopeutustason. Vertailuna todetaan, että kaupungin toimintakate vuoden 2023 talousarviossa on 47,6 Meur. Tasapainottamisen keinoina tulee siten tarkastella sekä käyttötalouden kokonaisuus, veroratkaisut että tase-erien tarjoamat mahdollisuudet.

Talouspalvelut on toimialajohtajien avulla laatinut rakenteellisten uudistusten säästölistaukset toimialoittain. Näiden säästötoimenpiteiden tavoitteena on säästää 11 miljoonaa euroa taloussuunnittelukaudella 2024–2027. Näiden rakenteellisten uudistusten lisäksi tarvitaan n. 15 miljoonan euron vero- ja tase-erien ratkaisut tai vaihtoehtoisesti käyttötalouden kaikkien ei-lakisääteisten toimintojen tarkastelu.

Valtuustoryhmät on informoitu tilanteesta ja syyskuun aikana järjestetään useita talouden tasapainotukseen liittyviä tilaisuuksia luottamustoimihenkilöille.

Toimivalta, johon päätös perustuu:

Ehdotus

Kaupunginjohtaja Hanna Helaste

Kaupunginhallitus päättää

- 1) merkitä talouden tilanteen tiedoksi
- 2) ohjeistaa lautakuntia ja talousarvion valmistelijoita konkretisoimaan talousarviovuodelle 2024 yhteensä kahden miljoonan euron säästötavoitteet ja taloussuunnitelmavuosille 2025, 2026 ja 2027 kolmen miljoonan euron säästötavoitteet vuositasolla.

ja

3) ohjeistaa talouspalvelut valmistelevaan yhteensä 10-12 miljoonan euron tase-eräratkaisut sekä 3-5 miljoonan euron veroratkaisut taloussuunnitelmavuosille 2024 – 2027.

Päätös

Ehdotus hyväksyttiin.